УДК 338.43:635

Л. О. Бойко,
к. с.-г. н., доцент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3699-6906

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.6.69

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОВОЧЕВОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

L. Boiko,
PhD in Agricultural Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

MODERN TENDENCIES IN THE DEVELOPMENT OF VEGETABLE INDUSTRY UNDER CONDITIONS OF UKRAINE'S EURO-INTEGRATION

Виробництво овочів є складовою агропродовольчого виробництва України, ФАО визнала Україну перспективним світовим донором продовольства, у тому числі овочів. В Україні галузь овочівництва протягом тривалого періоду реформування аграрного сектору економіки зазнала суттєвих змін у обсягах і структурі виробництва, за видами продукції і категоріями господарств, що зумовлює необхідність додаткового наукового обгрунтування.

У статті досліджено сучасний стан і тенденції розвитку галузі овочівництва в Україні. Проаналізовано структуру виробництва овочів, основу якої становить борщовий набір, куди входить капуста, помідори, цибуля, морква і буряк столові. Акцентовано увагу на необхідності впровадження заходів зі зміни існуючої стратегії розвитку галузі, орієнтацією на підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок інтенсифікації виробництва та переробці, щоб максимально використовувати весь вирощений врожай з доданою вартістю.

Найбільш орієнтованим ринком для вітчизняного виробника овочів є країни ЄС, що пов'язано з дією зони вільної торгівлі, і Україна має гарні перспективи експортного потенціалу овочевої галузі.

Vegetable production is a component of agro-food production of Ukraine. FAO has recognized Ukraine as the world promising provider of foods including vegetables. In Ukraine vegetable industry has experienced significant changes in the volumes and structure of production, by the types of products and categories of enterprises for a long period of reforming the agrarian sector of economy that causes the necessity of additional scientific substantiation.

Taking into account continuously increasing demand for vegetable products and considering the actual potentialities of the development of vegetable industry in Ukraine aimed at an increase in gross yields and productivity and also supplying the market with products of local producers — these and other issues attract considerable attention of scientists.

The purpose of the study is to examine the modern tendencies in the development of vegetable industry under conditions of Ukraine's euro-integration, analyze the structure of vegetable production in the country and evaluate the industry export potential.

The paper investigates the current state and tendencies in the development of vegetable industry in Ukraine. It analyzes the structure of vegetable production, whose basis is a "borshch set" including cabbage, tomatoes, onion, carrot and beetroot. The study focuses on the necessity to take measures aimed at changing the present strategy of the industry

Передплатний індекс 21847

development, orientation to increasing the product competitiveness at the expense of boosting production and processing to use the yield with the value added to the maximum.

Ukrainian producers must be oriented to the quality of products supplied to the market. Proper organization of the production, construction of greenhouse complexes, modern vegetable storage facilities and processing enterprises will allow using all the vegetables grown with the value added to the maximum.

One of the priority strategies of agricultural production is to intensify the export potential of vegetable industry which can develop quite efficiently under certain conditions. Neighborhood with one of the world largest sales markets, the countries of the EU, and the free-trade zone near this region can become one of the major stimuli for the development of fruit and vegetable export from Ukraine.

Ключові слова: овочівництво, борщовий набір, структура виробництва, переробка продукції, експортний потенціал.

Key words: vegetable production, borshch set, structure of production, food processing, export potential.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Овочівництво в Україні стало новим і приваблюючим бізнесом. За останні роки досягнуто позитивних результатів у збільшенні врожайності, валових зборів, якості овочів й обсягів експорту. Водночас аналіз сучасного стану овочівництва та городництва у господарствах різних форм власності і маркетингу свідчить про появу нових проблем, які гальмують позитивний розвиток галузі. Це стосується багатьох політичних, економічних, технологічних і маркетингових сторін розвитку. Ці та деякі інші негативні сторони виробництва створили моменти перевиробництва і сильної конкуренції навколо дуже вузького кола овочевих рослин. Практично весь бізнес опирається на овочі борщової групи, помідора, огірка та деяких інших.

Способів вирішення перерахованих проблем багато, однак, існує три основні способи подолання через безперервне впровадження інновацій в технології вирощування, післязбиральної підготовки і розширення асортименту. Ці напрями різноманітні і вирішуються за рахунок створення нових сортів і гетерозисних гібридів, впровадження нових способів маркетингу готової овочевої продукції на ринку тощо.

Галузь овочівництва має також значний експортний потенціал та перспективи його нарощування, що є однією з стратегічних цілей підвищення ефективності розвитку агропромислового комплексу. Ці та інші питання потребують подальшого дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ураховуючи постійно зростаючий попит на продукцію овочівництва та маючи на увазі реальні можливості розвитку овочевої галузі в Україні щодо збільшення валового збору, підвищення врожайності та насичення ринку продукцією місцевого виробництва — ці та інші питання привертають значну увагу досліджень науковців. Зокрема Сєвідова І.О., Лещенко Л.О. [1] провели аналіз факторів, які позитивно впливають на розвиток овочівництва, визначили шляхи підвищення економічної ефективності та перспективи розвитку галузі в Україні. Галат Л.М. [2; 3] розглядає особливості ринку свіжих овочів в Україні та Херсонській області шляхом аналізу його складових: пропозиції овочів, попиту населення, тенденцій у ціноутворенні, особливостей конкуренції та стан і проблеми розвитку інфраструктури ринку та суміжних галузей.

Логоша Р.В. [4] характеризує сучасний стан ринку овочів у процесі трансформації економічної системи з урахуванням вітчизняних особливостей і тенденцій. Рудь В.П. [5] свої дослідження присвячує питанням інноваційної діяльності на овочевому ринку, розглядає аспекти формування продовольчої безпеки України на основі оцінки рівнів виробництва і споживання овочевої продукції. Чайка В.О. [6] запропонував конструктивний підхід для проведення виваженої оцінки стратегічного стану галузі овочівництва захищеного грунту, визначивши основні стратегічні напрями розвитку галузі в умовах асоціації з ЄС.

Бойко В.О., Бойко Л.О., Квілінським О., Місюком М.В. [7; 8] визначено внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на конкурентоспроможність вітчизняної продукції, обґрунтовано конкурентні переваги оптових ринків, виокремлено основні напрями діяльності та вигоди держави від створення мережі

Передплатний індекс 21847

оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні.

Сидора В.В. [9] встановив основні причини, що стримують розвиток галузі, які згруповано за двома основними напрямами, як-от: виробництво та маркетингова діяльність і визначив концептуальні напрями розвитку галузі на перспективу, які потребують консолідованого розв'язання зусиллями органів державної влади, місцевого самоврядування, виробниками, науковцями та інвесторами з урахуванням особливостей регіонів України та рівня їх соціально-економічного розвитку. Проте на сучасному етапі залишається ще багато нерозв'язаних проблем стосовно розвитку галузі овочівництва в Україні.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є дослідження сучасних тенденцій розвитку овочевої галузі в умовах євроінтеграції України, аналіз структури виробництва овочів в країні та оцінка експортного потенціалу галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Овочі — життєво необхідний елемент харчового раціону людини. Якщо без м'яса деякі люди цілком успішно обходяться, то без овочів і фруктів навряд чи хтось зміг би прожити довго і щасливо. Дієтологи рекомендують відводити овочам до 35 % в загальному обсязі добового раціону. Причому дотримуватися цього правила потрібно цілий рік, адже взимку організму особливо необхідні вітаміни і клітковина, які містяться в овочах.

Грунтово-кліматичні умови України сприятливі для вирощування і збору значних врожаїв вітамінної продукції. Так, у 2018 р. валовий збір овочів склав близько 9,4 млн т, що відповідає більш 220 кілограмам на кожного українця. У світі вирощують близько 600 видів овочевих культур, крім цього, ще 900 видів люди використовують зеленні овочеві культури. Українські овочівники вирощують майже 40 видів, городники втричі більше, завдяки малопоширеним видам.

Сучасний стан розвитку овочівництва впродовж останніх років загалом характеризується порівняно стійким збереженням посівних площ і обсягів виробництва продукції. Адже ця галузь сільського господарства традиційно зорієнтована на забезпечення внутрішнього продовольчого ринку та менш залежна від цінової волативності і зовнішньої кон'юнктури.

Нині в овочівництві займаються вирощуванням понад 70 різноманітних сільськогосподарських культур і рослин. Загальна площа під усіма видами овочів без урахування картоплі у середньому за 2014—2018 рр. становила близько 449 тис. га, а обсяги виробництва продукції — 9399 тис. ц.

Якщо аналізувати структуру виробництва овочів, то можна побачити, що вона є доволі диверсифікованою. Однак основу її становить борщовий набір, куди входить капуста, помідори, цибуля, морква і буряк столові. Минулого року під ці основні види овочів борщового набору аграрії відвели майже 62 % усіх площ. Водночас обсяги виробництва їх є найбільшими серед усіх видів, за винятком лише картоплі, яка окремо виділяється. Так, виробництво помідорів всіма категоріями господарств сягало близько 23240,7 тис. ц.

Виробництво капусти усіх видів також є найбільшим серед усіх видів овочів. Зокрема, 2018 р. воно становило 16720,0 тис. ц, у тому числі капусти головчастої 16383,3 тис. ц. Досить значним є виробництво цибулі ріпчастої, яке сягало 8839,2 тис. ц, а також моркви столової і буряку, відповідно, 8418,4 і 8181,3 тис. ц. Серед борщового набору окремо виділяється картопля, обсяги виробництва якої були рекордними — 225039,7 тис. ц.

Поряд із традиційними овочевими культурами останніми роками агропідприємці та фермери почали приділяти окрему увагу вирощуванню умовно екзотичних їх видів (артишок, спаржа, батат, селера тощо). Так, виробництво багату, або картоплі солодкої становило близько 1,9 тис. ц, артишоку — 0,7 тис. ц, спаржі — 11,3 тис. ц [10].

На вирощуванні цих та інших видів овочів здебільшого спеціалізуються господарства Степу, а також у густонаселених регіонах навколо міст-мільйонників. Зокрема аналіз регіональної структури виробництва овочів усіх видів показав, що, наприклад, основними їх постачальниками загалом на внутрішній продовольчий ринок є аграрії Херсонської (14 % усього обсягу виробництва до підсумку), Дніпропетровської (7,9 %), Харківської (7,4 %) та Київської (6,4 %) областей. Досить високу питому вагу у загальнодержавному виробництві овочів займають також Полтавщина, Миколаївщина, Львівщина, Вінниччина.

За обсягами виробництва овочевої продукції Херсонська область щороку традиційно посідає перше місце серед областей України. На Херсонщині по всіх категоріях господарств всього овочевих культур у 2019 р. зібрано

Передплатний індекс 21847

Таблиця 1. Динаміка зібраної площі, валового збору та урожайності в галузі овочівництва України

Показники	Роки							2018 р. у % до 2015 р.
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	
Зібрана площа, тис. га	518,6	464,4	463,8	447,1	447,1	446,3	439,0	98,2
Валове виробництво, тис. т	5821,3	7295,0	9637,5	9214,0	9414,5	9286,3	9440,0	102,5
Урожайність, ц/га	112,3	157,1	207,8	206,1	210,5	207,9	214,9	104,3

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [11].

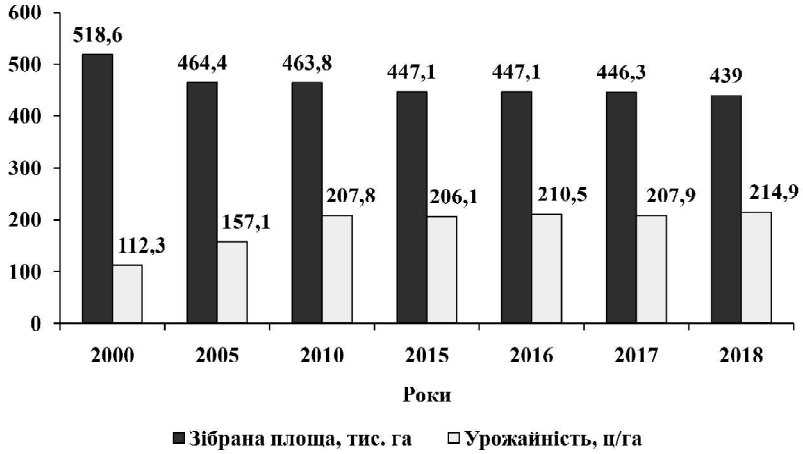

Рис. 1. Динаміка посівних площ та урожайності овочів в Україні в 2000—2018 рр., тис. га

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України [11].

1225,8 тис. тонн (98,2 % до відповідного періоду 2018 року). Найвищі врожаї томатів по окремих господарствах становили близько 1000 ц/га, цибулі — 600 ц/га [13].

Водночас за окремими видами овочів борщового набору структура їх виробництва в регіонах суттєво відрізняється. Так, аналіз розподілу регіонів за спеціалізацією на виробництві капусти головчастої у 2018 р. показав, що в її структурі найбільшу питому вагу займали сільгосптоваровиробники Львівської (14,1%) і Дніпропетровської (10,6 %) областей, а також Харківської (8,5 %), Закарпатської (6,4%) і Херсонської (6,1 %).

Помідор має найбільші площі посіву, а отже відповідно валовий збір. У виробництві помідорів внутрішньо регіональна спеціалізація досить чітко визначилася впродовж останнього періоду часу. Так, основними виробниками є аграрії Херсонської (30,3 %), Миколаївської (13,7 %), а також Харківської областей (7,6%), тоді як менше 50 % їх обсягу припадає на решту усіх інших регіонів країни. Основне виробництво моркви столової зосереджене у Волинській (12,4 %), Херсонській (9 %) і Київській (8,4 %) областях. Значна питома вага у виробництві буряку столового припадає на Київську (8,8 %), Харківську (7,1 %), Вінницьку (6,7 %), Львівську (6,6 %) області. Виробництво цибулі ріпчастої є досить розвинутим на Херсонщині (10,7 %), Харківщині (7,7%), Вінниччині (7,3 %), Дніпропетровщині (7,3 %), Одещині (6,6 %) та Київщині (6,3 %). На виробництві часнику безпосередньо спеціалізуються аграрії Вінницької (10,6 %), Київської (6,3 %) та Рівненської (6,1 %) областей. Високотоварним вирощуванням огірків і корнішонів займаються передусім господарства Дніпропетровської (10,5 %), Херсонської (10,1 %), Харківської (9,3 %) і Запорізької областей (7,2 %) [10].

Незважаючи на стрімкий розвиток галузі овочівництва, в останні період понад 85% пропозиції овочів забезпечується господарствами населення. Водночас недостатня розвиненість інфраструктури, нестача спеціалізованих овочесховищ, роздрібненість цієї галузі сформували внутрішній ринок овочів, як непередбачуваний, неоднорідний за регіонами, з хиткою кон'юнктурою щодо різних видів овочів та цін. У галузі овочівництва ще неподолані системні

Передплатний індекс 21847

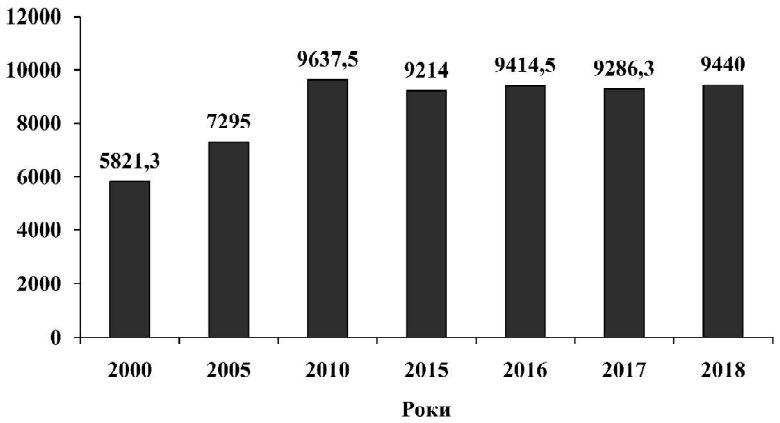

Рис. 2. Динаміка валового виробництва овочів в Україні в 2000—2018 рр., тис. т

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України [11].

проблеми, які супроводжували галузь з часів адміністративно-командної системи управління та додалися нові, коли в результаті втрати набутих ринків збуту овочевої продукції, товаровиробникам довелось освоювати інші, пристосовуватися до нових умов господарювання мінливої ринкової кон'юнктури та тиску глобального ринку.

Пропозиція овочів на внутрішньому ринку в основному формується за рахунок власного виробництва, переважно тому, що традиційний склад харчового раціону населення складається з овочів, що вирощуються на території України. Дослідження статистичних даних дало змогу встановити, що, площі, на яких здійснюється виробництво овочевих культур в останні роки стабілізувалися. У 2018 р. площі, на яких вирощували овочі, в усіх категоріях господарств становили 439 тис. га (табл. 1).

Статистичні дані свідчать про поступове незначне зменшення посівних площ під овочевими культурами протягом 2000—2018 рр. — від 518,6 тис. га, до 439 тис. га, тобто в цілому на 15%, проте суттєвих коливань з площами під овочами за 2014—2018 рр. не спостерігалося (рис. 1). Щодо 2018 р., то аналітики ринку це скорочення пояснюють виходом фермерів з галузі через втрату очікуваної рентабельності виробництва овочів. Виробництвом овочів також переважно займаються господарства населення, що обумовлює характер пропозиції [3].

Аналізуючи дані за останні 10 сезонів, було зафіксовано скорочення у структурі посівних площ під капустою, помідорами, перцем солодким та гірким, баклажанами, огірками, цибулею, морквою та буряками. Аналіз даних 2010—2019 р.р. показав, що найбільше скорочення відбулося у посівних площах під помідорами (-14,9 тис. га). Також на 12,5 тис. га аграрії скоротили площі під капустою та на 12 тис. га — під цибулею. За звітний період у розрізі культур найменше скорочення площ зафіксовано під гірким перцем (-2,2 тис. га), баклажанами (-2,5 тис. га) та перцем солодким (-3 тис. га). Трохи більше, а саме 4,7 тис. га, скоротили наші аграрії під буряком, а 4,8 тис. га — під морквою та 5 тис. га — під огірками. За звітний період, було зафіксовано збільшення площ посівів кабачків та гарбузів, а також часнику. Приріст площ під посіви кабачків збільшився на 3,8 тис. га, а гарбузів — 3,55 тис. га. В українських аграріїв також було зафіксовано приріст посівних площ під часником, який становив 2,8 тис. га [12].

Валовий збір овочів зріс у 1,6 рази у 2018 р. в порівнянні з 2000 р. (рис. 2), урожайність овочевих культур по галузі за цей період збільшилася на 92 % (до 214,9 ц/га). Це свідчить про те, що загальна продуктивність галузі за досліджуваний період зросла, позитивна динаміка розвитку галузі відбувається навіть за умови зменшення загальних масштабів виробництва через анексію та окупацію частини території України.

Структуру пропозиції національного овочевого ринку все ще формують овочі переважно борщового набору, традиційні літні овочі — томати, огірки, перець салатний, зелень [14].

До цибулі завжди прикуті погляди всіх експертів і аналітиків ринку, оскільки після картоплі це другий продукт за популярністю серед звичайних покупців. 2019 р. став до певної міри випробуванням не тільки для виробників, але і для всіх учасників ринку, включаючи кінцевих покупців в супермаркетах і на ринках. На початку року відбувалось зростання цін, бо урожай 2018 р. був незначним, а з боку експортерів був підвищений інтерес до продукції. Така ситуація тривала до початку нового врожаю в травні-червні, а відсутність системного імпор-

Передплатний індекс 21847

ту хорошої якості призвела до ціни на позначці в більш ніж 20 грн/кг, але з появою нової цибулі на полицях картина кардинально змінилася. Цінники опускалися щотижня, а в період активного збирання врожаю 2019 р., можна було знайти акційні пропозиції за цінами в 4—5 разів дешевше ніж взимку і навесні 5—6 грн/кг.

Прогнозоване зростання цін на капусту в зимовий період не принесло несподіванок і ціна росла стабільно на 5—7 % щомісяця, наближаючи початок нового врожаю ранньої капусти. З року в рік виробники ранньої (тепличної) капусти сподівалися на високі реалізаційні ціни і високу активність покупців напередодні свят, а також просто нестачі вітамінної продукції після зими. Очікування були завищені, а як наслідок, практично всі виробники вийшли на ринок одночасно з високими реалізаційними цінами. Через низьку купівельну спроможність споживачів продукція залишалась на прилавках, що заставило виробників опустити ціни до 7—11 грн/кг, і це посприяло вирівнюванню попиту з пропозицією. Молода рання і середня капусти плавно перейшли в пізню без будь-яких різких стрибків цін і навіть з невеликим просіданням в активну фазу збирання, коли можна було знайти пропозиції на ринку в межах 3—5 грн/кг.

Першість найстабільнішої культури в борщовому наборі по праву належить буряку, оскільки не можна навіть згадати такого року, коли ціна була занадто високою або був рекордно низький урожай. Цей сезон не став винятком і крива цін прогнозовано росла в період з грудня по травень і падала з червня до вересня. Вже кілька сезонів поспіль багато хто намагається знайти ринки збуту для буряка за межами України, але системного збуту поки ніхто не налаштував. Для активного просування буряка як продукту важливо не просто варіювати ціною, а підходити до цього більш ретельно і пропонувати продукт глибокого ступеня переробки (чіпси, порошок, готовий зварений очищений і вакуумований та інше). Ціни протягом всього сезону і календарного року були в діапазоні від 6—8 грн/кг до 11—13 грн/кг, хіба що варто відзначити ціни на ультра ранній буряк (до 25—30 грн/кг) в період ранніх овочів, який продається з бадиллям, миється і швидко псується.

Самим недооціненим овочем можна вважати моркву, оскільки по всьому світу їй знаходять масу застосувань, крім реалізації у свіжому вигляді, а звідси і порівняно високі ціни на неї. А ось в Україні морква, як і раніше, не користується популярністю серед експортерів і продається, переважно, в свіжому стані, ще й в немитому вигляді. Щодо цінової активності, то український ринок моркви у 2019 р. був передбачуваним. На тлі загального подорожчання продуктів харчування, а також сезонності, ціни зростали, бо минулий урожай виявився достатнім для забезпечення внутрішньої потреби, а активності серед експортерів не було [15].

Як правило, фрукти та овочі мають короткий термін зберігання у свіжому вигляді і можуть швидко псуватись. Тільки у переробленому вигляді плоди з овочами можуть мати тривалий термін зберігання. Споживач зараз все більше віддає перевагу напівфабрикатам, хоч це й значно здорожчує продукцію. На сьогодні підприємствам займатися переробкою овочів і фруктів стало вигідним бізнесом. Зростає рентабельність виробництва через розширення асортименту готової продукції, використання різної упаковки, можливості переробки некондиційної сировини, модернізації виробничих ліній і вдосконалення технологічних процесів.

Україна є одним з провідних виробників фруктів і овочів на європейському ринку і, а по деяких позиціях — і в глобальному вимірі. У 2016 р. Україна імпортувала свіжих овочів і фруктів на 443 млн євро, у 2019 — уже на 550 млн, а експортувала відповідно на 38 млн і 65 млн. Торговельний дефіцит при цьому збільшився з 405 млн до 485 млн євро [16].

Водночас експорт свіжих овочів упав з 65 тис. тонн до 55 тис. тонн. Збільшилися лише продажі цибулі (з 14 до 20 тис. тонн). Що стосується овочів, то їх імпорт збільшився з 89 тис. до 120 тис. тонн. У топ-трійку товарних позицій входять томати, цибуля та огірки. Основними постачальниками свіжих овочів і фруктів в Україну є Туреччина, Еквадор, Коста Ріка, Єгипет, Греція, Іспанія [17]. Варто також відмітити зростання поставок овочів з Македонії до України, майже 100% імпорту з цієї країни — це молода (рання) капуста, яку починають збирати значно раніше, ніж в Україні, і вона користується стабільним попитом на українському ринку вже багато років поспіль. Україна експортує в основному свіжу продукцію, а не продукцію переробки і, як бачимо імпорт овочевої продукції перевищує експорт, а це тривожна тенденція, яка веде до погіршення балансу зовнішньої торгівлі. Експорт — це вихід, який наразі є найбільш впливовим фактором на внутрішній ринок і конкуренцію.

ВИСНОВКИ

Україна входить до першої десятки світових лідерів за валовим виробництвом овочевої і баштанної продукції, а у розрахунку на душу

Передплатний індекс 21847

населення займає дев'яте місце у світі. Проте серед 20-ти передових країн світу Україна посідає 18-те місце за рівнем урожайності. Генетичний потенціал вітчизняних сортів і гібридів використовується лише на 30 відсотків. У зв'язку з глобальним потепління і зі зміною клімату, виробникам потрібно використовувати адаптивні технології при вирощуванні культур, що дасть можливість отримувати високі врожаї і значні валові збори.

Український виробник повинен орієнтуватися на якість продукту, який випускає на ринок. Належна організація виробництва, будівництво тепличних комплексів, сучасних овочесховищ та підприємств переробки дозволять максимально використовувати всю вирощену продукцію з доданою вартістю.

Однією з пріоритетних стратегій сільськогосподарського виробництва є нарощування експортного потенціалу галузі овочівництва, яка за певних умов може розвиватися досить ефективно. Сусідство з одним з найбільших світових ринків збуту, країнами ЄС, і діюча зона вільної торгівлі з цим регіоном можуть стати одним з головних стимулів для розвитку плодоовочевого експорту з України.

Література:

1. Сєвідова І.О., Лещенко Л.О. Стан, проблеми та перспективи розвитку овочівництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 12. С. 28—33.

2. Галат Л.М. Фактори та тенденції розвитку овочівництва у Херсонській області. Агросвіт. 2019. № 22. С. 9—18. DOI:10.32702/2306-6792.2019.22.9

3. Галат Л.М. Особливості ринку свіжих овочів в Україні. Агросвіт. 2019. № 11. С. 35—44. DOI:10.32702/2306-6792.2019.11.35

4. Логоша Р.В. Трансформації ринку овочів в Україні. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 3. С. 55—65.

5. Рудь В.П. Інноваційна діяльність на овочевому ринку та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Економіка і суспільство. 2016. Вип. № 7. С. 138—145.

6. Чайка В.О. Стратегія розвитку овочівництва захищеного грунту в умовах асоціації з ЄС. Економіка та управління. К.: КНЕУ. 2015. Вип. 27/1. С. 72—76.

7. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. Economic Annals-XXI. 2019. 175(1—2). P. 68—72. DOI: https://doi.org/10.21003/ea.V175-12

8. Бойко В.О., Бойко Л.О. Сучасні підходи до визначення поняття "конкурентоспроможність аграрних підприємств". Фінансовий простір. 2019. №3 (35). С. 23—31. DOI:https://doi.org/10.18371/fp.3(35).2019.190153

9. Сидора В.В. Формування та розвиток маркетингу на ринку овочевої продукції. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. № 4 (60). С. 111—119.

10. Кернасюк Ю. Ефективне овочівництво в Україні. URL: http://agro-business.com. ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/13931-efektyvne-ovochinytstvo -v-ukraini.html.

11. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: http: // www.ukrstat.gov.ua/

12. За останні 10 сезонів аграрії скоротили посівні площі під овочами. URL: https://www.grow-how.in.ua/za-ostanni-10-sezoniv-ahrarii-skorotyly-posivni-ploshchi-pid-ovochamy/

13. Про обсяги виробництва продукції рослинництва. URL:https://khoda.gov.ua/pro-obsjagi-virobnictva-produkcii-roslinnictva

14. Гетьман Т. Борщовий набір такий улюблений і... дорогий?! Овочівництво. 2019. № 3. С. 148—153.

15. Аграрний 2019-й: що відбувалось протягом року з овочами борщового набору? URL: https://agravery.com/uk/posts/show/agrarnij-2019-j-so-vidbuvalos-protagom-roku-z-ovocami-borsovogo-naboru

16. Україну назвали одним із провідних виробників овочів і фруктів у Європі. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2872649-ukrainu-nazvali-odnim-iz-providnih-virobnikiv-ovociv-i-fruktiv-u-evropi.html

17. Галашевський С. Експорт органічної продукції дає кращі можливості агровиробнику на зовнішніх ринках. URL: https://ukraine-food.org/ 2018/12/eksport orhanichnoi produktsiidaie krashchi mozhlyvosti ahrovyrobnyku na zovnishnikh rynkakh serhij alashevskyj/?fbclid=IwAR0ZBCXI5PGi Vwxs 4ZFCeUb1fGxh Vufo-9hd"GXJlNahpSxCO1k4Fn0Vl1fs

18. Бойко В.О., Бойко Л.О. Експортний потенціал галузі овочівництва. Сучасні тренди і перспективи розвитку овочівництва у Херсонській області: кол. мон. / за ред. Н.С. Танклевської. Херсон: Вид. дім "Гельветика", 2019. С. 36—50.

References:

1. Sievidova, I.O. and Leshchenko, L.O. (2017), "The state, problems and prospects of

Передплатний індекс 21847

the development of vegetable production in Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 12, pp. 28—33.

2. Halat, L.M. (2019), "Factors and tendencies of the development of vegetable production in Kherson region", Ahrosvit, vol. 22, pp. 9—18, DOI:10.32702/2306-6792.2019.22.9

3. Halat, L.M. (2019), "The features of the market of fresh vegetables in Ukraine", Ahrosvit, vol. 11, pp. 35—44, DOI:10.32702/2306-6792.2019.11.35

4. Lohosha, R.V. (2016), "Transformations of the vegetable market in Ukraine", Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky, vol. 3, pp. 55—65.

5. Rud, V.P. (2016), "Innovative activity at the vegetable market and its role in ensuring food security", Ekonomika i suspilstvo, vol. 7, pp. 138—145.

6. Chaika, V.O. (2015), "The strategy of developing greenhouse vegetable production under conditions of the association with the EU", Ekonomika ta upravlinnia, vol. 27, no.1, KNEU, Kyiv, pp. 72—76.

7. Boiko, V., Kwilinski, A., Misiuk, M. and Boiko, L. (2019), "Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland", Economic Annals-XXI, vol. 175, no. 1—2, pp. 68—72, DOI: https://doi.org/10.21003/ea.V175-12

8. Boiko, V.O. and Boiko, L.O. (2019), "Modern approaches to defining the concept "competitiveness of agrarian enterprises", Finansovyi prostir, vol. 3, no. 35, pp. 23—31, DOI:https://doi.org/10.18371/fp.3(35).2019.190153

9. Sydora, V.V. (2017), "Marketing formation and development at the market of vegetable products", Ekonomika ta upravlinnia pidpryiemstvamy, vol. 4, no. 60, pp. 111—119.

10. Kernasiuk, Yu. (2019), "Efficient vegetable production in Ukraine", available at: http://agrobusiness.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/13931-efektyvne-ovochinytstvo -v-ukraini.html (Accessed 12 March 2020).

11. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Statistical information", available at: http: // www.ukrstat.gov.ua/ (Accessed 12 March 2020).

12. Grow.How.in.ua (2020), "Agricultural producers have reduces the area under vegetables for the past 10 seasons", available at: https://www.growhow.in.ua/za-ostanni-10-sezoniv-ahrarii-skorotyly-posivni-ploshchi-pid-ovochamy/ (Accessed 14 March 2020).

13. Kherson Regional State Administration (2020), "About the volumes of crop production", available at: https://khoda.gov.ua/pro-obsjagi-virobnictva-produkciї-roslinnictva (Accessed 14 March 2020).

14. Hetman, T. (2019), "The "borshch set" is so favorite and ... expensive?!", Ovochivnytstvo, vol. 3, pp. 148—153.

15. Agravery (2020), "The agrarian 2019: what did happen to the vegetables of the "borshch set"?", available at: https://agravery.com/uk/posts/show/agrarnij-2019-j-so-vidbuvalos-protagom-roku-z-ovocami-borsovogo-naboru (Accessed 12 March 2020).

16. Ukrinform (2020), "Ukraine was recognized as one of the leading fruit and vegetable producers in Europe", available at: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2872649-ukrainu-nazvali-odnim-iz-providnih-virobnikiv-ovociv-i-fruktiv-u-evropi.html (Accessed 12 March 2020).

17. Halashevskyi, S. (2018), "Export of organic products provides better conditions for agricultural producers at the foreign markets", available at: https://ukrainefood.org/2018/12/eksportorhanichnoiproduktsiidaiekrashchimozhlyvostiahrovyrobnykunazovnishnikhrynkakhserhijalashevskyj/?fbclid=IwAR0ZBCXI5PGiVwxs4ZFCeUb1fGxhVufo9hd"GXJlNahpSxCO1k4Fn0Vl1fs(Accessed 14 March 2020).

18. Boiko, V.O. and Boiko, L.O. (2019), "Export potential of vegetable industry", Suchasni trendy i perspektyvy rozvytku ovochivnytstva u Khersonskii oblasti [Current trends and prospects of vegetable growing in Kherson region], Vyd. dim "Helvetyka", Kherson, Ukraine, pp. 36—50.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2020 р.

www. dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України з питань ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ (Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73